

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 р. № 1662 «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи».
4. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
5. НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» від 12.11.2010 р. № 1202. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#Text>
6. НП(С)БОДС 122 «Нематеріальні активи» від 12.11.2010 р. № 1202. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10#Text>
7. НП(С)БОДС 123 «Запаси» від 12.11.2010 р. № 1202. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10#Text>
8. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору, наказ Мінфіну від 23.01.2015 р. № 11. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15>
9. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору, наказ Мінфіну від 23.01.2015 р. № 1. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
10. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів суб'єктів державного сектору, наказ Мінфіну від 23.01.2015 р. № 11. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1327201-09#Text>
11. Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В. Бухгалтерський облік у державному секторі: навч. посіб. Житомир: ЖДТУ, 2020. 356 с.
12. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
13. Нападівська Л. В. Теорія бухгалтерського обліку: монографія. Київ: КНТЕУ, 2008. 736 с.
14. Офіційний сайт Калинівського технологічного фахового коледжу. URL: <https://kttk.vn.ua> (дата звернення: 10.10.2025).

УДК 338.242:658.14

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

В. В. Гнатюк, Г. В. Бей

Анотація. У статті аналізується фінансова стійкість українських підприємств в умовах повномасштабної війни, висвітлюються виклики, зокрема руйнування інфраструктури, втрата ринків та зростання ризиків. На основі даних офіційних джерел проаналізовано вплив війни на ключові сектори МСП, визначено виклики та перешкоди збереження фінансової стійкості. Адаптовано традиційні методи фінансового аналізу з акцентом на ліквідність, платоспроможність та оборотність активів до воєнних реалій, допускаючи роботу на межі беззбитковості. Визначено, що економічної стійкості підприємствам вдається досягти завдяки державним програмам підтримки підприємництва, міжнародній допомозі та прямим грантам, диверсифікації ризиків та адаптації бізнес-моделей, що дозволило МСП відновити діяльність та закласти основу для повоєнного зростання.

Ключові слова: фінансова стійкість, українські підприємства, управління ризиками, державна підтримка.

Вступ. В умовах тривалої повномасштабної війни в Україні підприємства, особливо сектор малого та середнього підприємництва, стикаються з численними викликами, включаючи руйнування інфраструктури, втрату ринків збуту, дефіцит робочої сили, зростання витрат та посилення ризиків. Фінансова стійкість стає не просто бажаним, а критичним фактором для виживання бізнесу, дозволяючи підтримувати ліквідність, платоспроможність, прибутковість та адаптивність до невизначеності в складних поточних умовах. З огляду на це, пошук напрямів забезпечення та збереження фінансової стійкості підприємств є актуальним.

Основна частина. Війна в Україні радикально змінила економічний ландшафт та особливо вплинула на мікро-, малі та середні підприємства (ММСП), які становлять близько 99 %

бізнесу та забезпечують 74 % робочих місць [1]. За оцінками United Nations Development Programme (UNDP), хоча близько 64 % підприємств призупинили діяльність на початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, до жовтня 2023 року 91 % відновили роботу і продовжують працювати, незважаючи на надзвичайні виклики та обмеження. Загальні збитки від війни в секторі МСПП сягають 176 млрд дол. США, порівняно із загальним обсягом у 589 млрд дол. прямих пошкоджень та економічних втрат станом на кінець 2024 року [2], з істотним впливом на комерцію та промисловість (табл. 1). Середні фінансові втрати склали 227 тис. дол. США на компанію, причому східні та південні регіони зазнали втрат у 1,5 р. вищих, ніж західні. Проте завдяки адаптації підприємств та державній підтримці, економіка демонструє стійкість із поступовим відновленням діяльності.

Таблиця 1

Вплив війни на ключові сектори України, млрд дол. США [2]

Сектор	Прямі пошкодження (млрд дол. США)	Економічні втрати (млрд дол. США)
Комерція та промисловість	17,5	213,9
Енергетика	20,5	72,3
Транспорт	36,7	46,7
Сільське господарство	11,2	73,0

У фінансовому секторі рівень непрацюючих кредитів (NPL) у корпоративному портфелі знизився до 37 % (20 % без урахування старих NPL), але залишається високим у будівництві (53 %) та зеленій енергетиці (65 %). Основними ризиками є операційні (пошкодження майна), кредитні (дефолт близько 3 % за останній рік) та ESG-ризиками, що впливають на репутацію та доступ до фінансування [3].

Додатково сектор МСП зіштовхується із проблемою скорочення ринків збуту та попиту на продукцію через окупацію частини територій та бойові дії, зниження купівельної спроможності населення в цілому, порушення логістичних ланцюжків. Спостерігається загальний дефіцит обігового капіталу через обмежений доступ до короткострокового кредитування та складні умови його отримання, затримки з оплатою замовлень контрагентами, зростання витрат через інфляцію та енергетичні ризики. Попри наявність програм компенсації з боку держави та програм міжнародної підтримки, кредитні ставки залишаються високими, а система альтернативних банківському кредитуванню джерел (краудфандинг, мікрофінансування, інвестиційні фонди) недостатньо розвиненою.

З огляду на вищезазначене, необхідна трансформація традиційних методів забезпечення фінансової стійкості і набуття ними гнучкості в операційній перспективі (табл. 2).

Таблиця 2

Особливості трактування показників фінансової стійкості в умовах воєнного стану [4]

Показник	Нормативне значення в нормальних умовах	Нормативне значення в воєнних умовах
Коефіцієнт покриття	>1	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0.7	>1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0.2	>0.7
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0.5	>0.8
Оборотність активів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивною є несуттєве зменшення показника оборотності
Оборотність запасів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивним є суттєве зростання показника порівняно із довоєнним періодом
Рентабельність продукції	Чим вище значення – тим краще	Допускається робота на межі нульової рентабельності

Через пріоритет безпеки та збереження робочих місць, стандартні показники можуть бути спотвореними [4]. Основний фокус переміщується на ліквідність, оборотність активів та платоспроможність, а саме:

- ліквідність погіршилася на початку війни через виведення коштів та подовження періодів розрахунків, що вимагає створення «фінансових подушок безпеки»;
- оборотність знижується в тіньових секторах, але зростає в галузях відновлення;
- прибутковість часто опускається до межі беззбитковості, що вважається прийнятним з огляду на пріоритет збереження персоналу та солідарності.

Покращення доступу до фінансування є ключовим напрямом для забезпечення стійкості. Державні ініціативи, як-от програма «Доступні кредити 5–7–9 %», демонструють високу ефективність, надаючи понад 130 млрд грн у 2023 році, переважно на оборотний капітал. Національний банк України (НБУ) підтримує цей процес, реалізуючи Стратегію розвитку кредитування, яка сфокусована на фінансуванні критичних галузей, зокрема оборонної промисловості (контракти на 1 млрд грн) та енергетики (18 млрд грн на 700 МВт потужностей), що вже привело до зростання гривневих корпоративних кредитів на 29 % [3]. Ця підтримка доповнюється міжнародною допомогою: Німеччина надала 200 млн євро грантів на покриття витрат програми «5–7–9 %», а Світовий банк та ЄС фінансують Фонд гарантування кредитів у сільському господарстві (PCGF). Крім того, ЄБРР та Аоп створили механізм на 110 млн євро для підтримки перестрахування воєнних ризиків, що відкрито посилює фінансову стійкість української економіки [5].

У той же час для збереження стійкості підприємствам необхідно посилити управління ризиками через диверсифікацію фінансування та впровадження систем раннього попередження. Фінансовий сектор підсилює цей напрям, вимагаючи від банків розробки систем управління ESG-ризиками та дотримання нормативів (NSFR) щодо концентрації ризиків [3]. Як результат, близько 50 % українських підприємств вже пройшли реструктуризацію та адаптували свої бізнес-моделі: 91 % МСМП відновили роботу та переорієнтувалися на внутрішній ринок (57 % фокусу), а також здійснили внутрішню міграцію персоналу та диверсифікували продукти та послуги [1].

Для формування довгострокового стійкого економічного середовища необхідні ключові реформи на макрорівні. У сфері корпоративного управління ОЕСР (OECD) варто провести гармонізацію з ЄС-стандартами для підвищення прозорості та ефективності боротьби з корупцією. Уряд активно впроваджує механізми публічно-приватного партнерства (ППП), особливо у критичних секторах енергетики та транспорту, ставлячи за мету знизити рівень непрацюючих кредитів (NPL) до 10 % до 2025 року [3]. Крім того, важливим елементом є податкова політика, яка передбачає реформи, зокрема звуження спрощеної системи для запобігання зловживанням з боку великих компаній. Фінансова стійкість також посилюється через розвиток капітального ринку та диверсифікацію фінансування шляхом розвитку синдікованих кредитів, лізингу та кредитних спілок. Окремий фокус робиться на інвестиціях у людський капітал [1], включаючи рескілінг та підтримку ММСП, що працевлаштовують вразливі групи населення, наприклад, ветеранів та внутрішньо переміщених осіб.

Висновки. Забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах повномасштабної війни є критичним фактором виживання, що вимагає адаптації традиційного фінансового аналізу з акцентом на ліквідність та платоспроможність, допускаючи роботу на межі нульової рентабельності. Хоча економіка зазнала значних втрат, особливо в комерції та промисловості, її стійкість підтримується завдяки комплексному підходу: він охоплює державне пільгове кредитування (зокрема, «5–7–9%»), цільове фінансування критичних галузей із боку НБУ та масштабну міжнародну допомогу у формі грантів і механізмів страхування воєнних ризиків. Успішна адаптація бізнес-моделей разом із макроекономічними формують основу для не лише виживання, але й майбутнього стійкого зростання українських підприємств у повоєнний період.

Abstract. The article analyzes the financial stability of Ukrainian enterprises in the context of full-scale war, highlighting challenges such as infrastructure destruction, market loss, and increased risks. Based on data from official sources, the impact of the war on key SME sectors is analyzed, and challenges and obstacles to maintaining financial stability are identified. Traditional methods of financial analysis with an emphasis on liquidity, solvency, and asset turnover have been adapted to the realities of war, allowing for operation at the break-even point. It has been determined that

enterprises are able to achieve economic stability thanks to state programs to support entrepreneurship, international aid and direct grants, risk diversification, and adaptation of business models, which has allowed SMEs to resume operations and lay the foundation for post-war growth.

Keywords: financial stability, Ukrainian enterprises, risk management, state support.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. *UNDP*. 2024. URL: <https://surl.li/oyslqzt>
2. Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024. *UNDP*. 2025. URL: <https://surl.li/hzcred>
3. Звіт про фінансову стабільність. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://surli.cc/tvnmjc>
4. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://surl.li/aerchq>
5. Economic Surveys: Ukraine 2025. *OECD*. 2025. URL: <https://surl.lu/ewhdus>

УДК 658.5

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTERPRISES AS A TYPE OF VETERAN BUSINESS

B. O. Kadzhaia, O. A. Doronina

Анотація. Метою статті є вивчення та аналіз сучасних тенденцій розвитку соціального підприємництва у контексті залученості ветеранів. Важливими об'єктами аналізу є бізнеси та підприємства, створені або керовані ветеранами і які зосереджуються на реінтеграції військових у суспільство. Методологія дослідження базується на емпіричних методах дослідження та порівняння і на теоретичних методах аналізу та ідеалізації. Отримані результати статті свідчать про необхідність та ефективність поширення досвіду успішних соціальних підприємств, їх популяризації та підтримки у суспільстві.

Ключові слова: ветерани, ветеранський бізнес, соціальне підприємство, реінтеграція.

Introduction. The difficult socio-economic situation caused by the full-scale russian invasion raises several serious problems. Among the many new challenges are the complexity of doing business, physical danger to people and the country, physical and emotional risks for the soldiers, the difficult process of returning veterans to society, and many others. Identifying common aspects of these problems is an important part of solving them effectively. In Ukraine, the complexity of reintegrating veterans and supporting their families is expected to increase, requiring the involvement of economic resources and specialists [1, p. 18]. Similar studies in the field of social entrepreneurship in general and the creation of veteran businesses in particular were conducted by Bondarevskaya K. (2025), Ushenko N. (2025), Petrunenko I., Zlobin D. (2025), Verbytska A., Nahorna N., Dyvnych H. (2024) and others, but there is still a need for further research into issues in this area. It is necessary to determine what social enterprises are most effective in solving the problems described, how existing enterprises are helping, and what similar initiatives can be implemented in new projects. It should be noted that the existence of certain problems in society always encourages socially active people to take the initiative, unite like-minded people around them, and direct their resources toward solving specific problems. Often, such activity manifests itself in the form of social entrepreneurship, which allows one to work on solving the problem, ensuring the initiative's profitability, and engaging more people.

Key findings of the study. The presence of social problems in Ukrainian society motivates veteran entrepreneurs to get involved in solving these problems by starting their own businesses, which provides additional motivation to ensure the profitability of their entrepreneurial activities. This is reflected in the definition of the mission and goals of the business, the formation of the expected social impact, and the assessment of its achievement. The basic motivation for creating social enterprises is to establish a business that simultaneously solves problems of value to society and the public, which distinguishes this type of business from the usual one and is operated by people who are motivated by a personal priority of community service and its implementation